

Vallanak a dokumentumok. A szegénységről, a bajokról, az elkeseredésről, a nekikeseredésről, az optimizmusról, a hősiességről, a józan ész diktálta egyszerű tettekről, a fellegjárásról, a tenni akarásról, a visszahúzódásról, a haladásról, a reakcióról, a küzdelemlről, a forradalomról — a felszabadulás történelmi évének teljes bonyolultságáról. Olyan életszagú hitelességgel, amelyet monográfikus feldolgozás meg sem kísérhet. A dokumentumkötet azonban megteheti. Persze azért is, mert viszonylag kis területi egységről szólva sok minden belefér a több mint 700 oldalnyi terjedelembé. A sokszínű, ellentmondásos, bonyolult valóság bemutatásának sikeres megkísérlése azonban az anyaggyűjtés és a szerkesztés tudatos törekvésén is múlott.

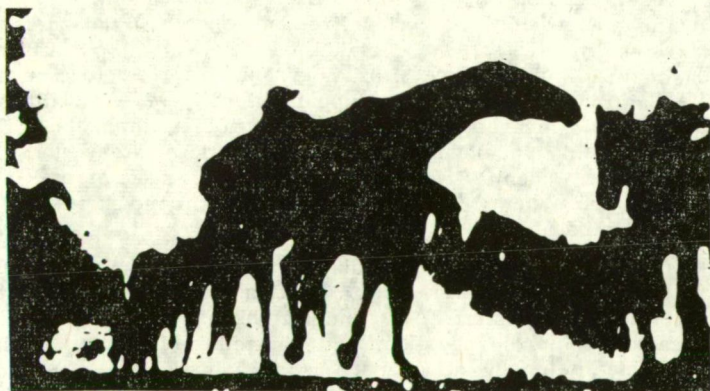
Közhely, hogy a Délalföld, benne Csongrád megye és Szeged, a történelmi körülmények, a felszabadító harcok menete következtében kiemelkedő, sok vonatkozásban országos jelentőségű szerepet játszott a felszabadulás utáni közvetlen időszak történetében. A kötet azonban túlhaladja e közhely egyszerű megismétlését. Mivel lehetne ezt illusztrálni? Például nemcsak a Magyar Nemzeti Függetlenségi Front történelmi fontosságú szegedi megalakulásának dokumentumait olvashatjuk benne, hanem — mondjuk — a kiszombori bíróválasztás jegyzőkönyvét is. A példa jelzi a válogatás szélességét és mélységét egyaránt. Az a fáziskülönbség, amellyel vidékünk megelőzte az országos fejlődést, nemcsak azzal illusztrálódik, hogy ez vagy amaz a fontos országos jelentőségű történelmi momentum itt játszódik le, vagy itt fordul elő először. Sokkal lényegesebb — mert új — annak a bemutatása, hogy az új központi hatalom megszerveződése és országos kiteljesedése előtt és idején mi és hogyan történt erre mifelénk. A kisebb-nagyobb eseményekről szóló dokumentumok sokasága e vonatkozásban mond rendkívül figyelemre méltót, és a kötet országos jelentősége is itt rejlik elsősorban.

Az események valóban sokoldalú bemutatásában a kötet munkatársai és szerkesztője minden fontosabb forrástípust felhasználtak. Érthetően és helyesen a helyi levéltárak anyaga dominál a kötetben. Jól kiegészíthették és színezhették volna a képet — itt természetesen nem további terjedelembővítésre gondolunk — az országos levéltárak és archívumok megyénkire vonatkozó fontosabb dokumentumai és a fokozatosan megjelenő újságok idevágó híradásainak felhasználása.

A dokumentumok többsége természetesen önmagáért beszél. Néhány helyen azonban — a közérthetőség kedvéért — további magyarázó jegyzetekkel lehetett volna bővíteni az egyébként jó jegyzetapparátust. A kötetnek feltétlenül hasznára válnak a mellékletek, különösen a gondosan elkészített mutatók.

Végezetül pedig, ha csak egyetlen, nyomatékossnak szánt mondattal is, meg kell említenünk a kötet minden vonatkozásban remek kiállítását. (Szeged, 1970.)

SERFŐZŐ LAJOS

SZÁVAY ISTVÁN: LOVAK